

برجاء و مقایسه‌ی مواضع احزاب و جناح‌های سیاسی ایران

نویسنده

حمید دهقانی

سرشناسه	: دهقانی، حمید، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: برجام و مقایسه‌ی مواضع احزاب و جناح‌های سیاسی ایران / نویسنده حمید دهقانی.
مشخصات نشر	: تهران: دانش پژوهان شریف‌یار، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۶ ص.
شابک	: 978-622-96264-4-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۱۹ - ۱۲۵.
موضوع	: برنامه جامع اقدام مشترک، ۲۰۱۵م. ۱۴ ژوئیه
موضوع	: Joint Comprehensive Plan of Action, 2015 July 14
موضوع	: حزب‌های سیاسی -- ایران
موضوع	: Political parties -- Iran
موضوع	: انرژی اتمی -- ایران
موضوع	: Nuclear energy -- Iran
رده بی‌ی کنگره	: KZ۵۶۷۵
رده‌بندی دیوئی	: ۳۲۷/۱۷۴۷۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۷۵۹۶۵

عنوان کتاب	: نام و مقایسه‌ی مواضع احزاب و جناح‌های سیاسی ایران
ناشر	: انتشارات دانش پژوهان شریف‌یار
مؤلف	: حمید دهقانی
ویراستار	: آیدان سائی پور
مدیر تولید	: شرکت پیستار فناوری و ارتباطات شریف‌یار
صفحه آرا	: پردیس اسپادانا شریف‌یار
طراح جلد	: پردیس اسپادانا شریف‌یار
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	: اول، ۱۳۹۸
چاپ و صحافی	: دانش پژوهان آپادانا شریف‌یار
ناظر چاپ	: دانش پژوهان آپادانا شریف‌یار
قیمت	: ۵۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۲۶۴-۴-۳
 ISBN: 978-622-96264-4-3

دفتر پخش: فلکه دوم صادقیه، خ اشرفی اصفهانی، خ سازمان آب غربی، نبش گلستان دوم،
 ساختمان نور قائم، پلاک یک
 شماره‌ی تماس: ۰۲۱۴۴۰۲۰۵۵۶

با افزایش فشارهای بین‌المللی، بحث گزینه‌های هسته‌ای به هر چیز دیگری در ایران شباهت پیدا کرده است. هم از لحاظ ایدئولوژیکی و هم از لحاظ سیاسی؛ از لحاظ ایدئولوژیکی این بحث بیانگر دیدگاه‌های سیاسی متفاوت و از لحاظ سیاسی نیز بیانگر تلاش بازیگران مختلف برای کسب نفوذ و تاثیر سیاسی است.

پس از جنگ سرد نگرش خاصی در مورد امنیت بین‌المللی، تهدیدات و تدابیر مربوط به آن در بین کشورهای غربی-اروپایی و آمریکایی شکل گرفت. چارچوب شناختی مزبور مبتنی بر نگرش غرب، برنامه هسته‌ای ایران است.

پرونده هسته‌ای ایران، به دلیل فشارهای سیاسی ایالات متحده و ایجاد جنگ روانی و محیط مجازی رسانه‌ای توسط برخی از کشورهای غربی، از شکل حقوقی-فنی به صورت سیاسی-امنیتی تغیر شد. یافته است. از ابتدای مطرح شدن موضوع هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۲، غرب یعنی اتحادیه اروپا و آمریکا از اصلی‌ترین بازیگران اثرگذار بر این موضوع بوده‌اند؛ بنابراین، شناخت ذهنیت امنیتی این بازیگران و همچنین ذهنیت بازیگران داخل ایران در مورد این موضوع ضرورتی انکار ناپذیر است. نوع واکنش قدرتهای غربی در قبال فعالیتهای هسته‌ای ایران، آمیزه‌ای از فشار، چانه زنی، معامله، دادن وعده‌های اقتصادی به ایران و نظیر آنها بوده است؛ بنابراین، پیش‌هسته‌ای ایران پس از به قدرت رسیدن سید محمد خاتمی به عنوان رئیس‌جمهور آغاز گردید و در تمام سالهای دولت اصلاحات و پس از آن در دولت‌های نهم، دهم، یازدهم به شیوه‌های گوناگون ادامه یافته است. ولی باید اشاره داشت که سیاست خارجی هر کشوری زمانی می‌تواند در عرصه بین‌المللی از کارایی و مشروعیت برخوردار باشد که ضمن تعامل با محیط داخلی در جهت به دست آوردن منافع ملی شکل بگیرد و تنظیم شود. این امر نیز زمانی میسر است که منافع ملی دقیقاً شناخته و تعریف شود.

کشورهایی که در عرصه بین‌المللی موفق بوده‌اند همگی واجد کتابچه‌ای هستند که در آن منافع ملی و اهداف سیاست خارجی و راههای رسیدن به آن مشخص شده است. آنها می‌دانند بر سر چه اصولی از سیاست خارجی خود باید معامله نکنند و کدام مولفه‌ها را می‌توانند در انعطاف‌پذیری استراتژیک خود نادیده بگیرند.

بنابراین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران همواره مهم‌ترین معضل پیش روی مردان سیاست بوده است که سیاست‌های هسته‌ای نیز از این امر مستثنا نیست؛ بنابراین، برنامه هسته‌ای ایران سال‌هاست که توجه محافل سیاسی داخلی و نیز مقامات سایر دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی را در جهان به خود جلب کرده است؛ اما توجه محیط‌های آکادمیک و علمی به آن کمتر بوده است. مناظرات موجود در داخل کشور، حول این برنامه از مهم‌ترین ابعاد مسئله است که زمینه‌های داخلی ظهور آنها به اندازه‌ی کافی بررسی نشده است. در حقیقت هم در سطح جهانی و هم در داخل کشور برداشت‌های متفاوت از برنامه هسته‌ای ایران سرورت آن، زمینه‌های ضرورت یا عدم ضرورت آن و... وجود دارد. در واقع شناسایی دیدگاه‌های مختلف و مناظره‌های موجود در اطراف این برنامه و بررسی زمینه‌های گفتمانی ظهور آنها و عوامل پدیدهنی موثر در برداشت‌های متفاوت از معنا و اهمیت برنامه هسته‌ای است که اهمیت مطالعات در این زمینه را چند برابر کرده است؛ بنابراین در این مطالعه ما سعی خواهیم کرد در ابتدا به بررسی برنامه هسته‌ای ایران داشته باشیم و سپس دیدگاه‌ها و جریان‌های متفاوت داخلی ایران در این زمینه و همچنین زمینه‌های گفتمانی که شکل دهنده دیدگاه‌های متفاوت داخلی هستند را در برنامه هسته‌ای ایران و رسیدن به توافق مورد بررسی قرار دهیم.

یکی از مهم‌ترین توافق‌نامه‌هایی که در سال‌های اخیر میان ایران و کشورهای خارجی منعقد شده، توافق‌نامه موسوم به برنامه جامع اقدام مشترک است. باید، علی‌رغم اینکه موافقت‌نامه مذکور در هنگام مذاکره، تدوین و تنظیم آن به نوعی مراعات نسبی مقامات و مسؤولان کشور جمهوری اسلامی ایران واقع شد، اما در میان احزاب و گروه‌های سیاسی اختلاف دیدگاه‌ها و برداشت‌های متفاوتی راجع به آن وجود داشت، اختلافاتی که برخی موانع با تنش‌های سیاسی در میان گروه‌ها و احزاب و جریان‌های سیاسی نیز مواجه بود و سطح اختلافات از سطح رقابت‌های سیاسی نیز فراتر رفت، به گونه‌ای که برخی از تحلیل‌گران و جریان‌های سیاسی، برنامه جامع اقدام مشترک را به محملی برای منازعه‌های سیاسی تبدیل نمودند.

در عرصه سیاسی ایران گروه‌ها و جناح‌های سیاسی مختلفی همچون اصولگرا، اصلاح طلب، اعتدال‌گرا و نیز مستقل‌ها در فرایند شکل‌گیری، تدوین و تصویب برنامه جامع اقدام مشترک، نظرات، دیدگاه‌ها و اندیشه‌های گوناگونی ارائه دادند، طیف اعتدال‌گراها و اصلاح‌طلبان عمدتاً

از موافقان برنامه جامع اقدام مشترک بوده و آن را سندی افتخار آمیز برای کشور می‌دانند. آنها استدلال می‌کنند برنامه جامع اقدام مشترک توانسته است امنیت ایران را تضمین و به نوعی از منازعات، درگیری‌ها و جنگ احتمالی در آینده جلوگیری نماید، بلکه قدرت و هم‌مونی ایران را در جهان توسعه و تعمیق بدهد و از این رو برنامه جامع اقدام مشترک می‌تواند کشور را از تنگناها و مشکلات و چالش‌های امنیتی و بویژه اقتصادی خارج نموده، زمینه رشد، بالندگی و توسعه و پیشرفت کشور را بیش از پیش فراهم آورد. از طرف دیگر این دسته از جناح‌ها و گروه‌های سیاسی ایران در تکمیل موافقت خود با برنامه جامع اقدام مشترک آن را تامین و تضمین کننده منافع ملی کشور به نحو واقعی و حقیقی کلمه می‌دانند. در طرف مقابل، گفتمان اصول‌گرایی و بویژه طیف رادیکال آن، برنامه جامع اقدام مشترک را دارای نقاط ضعف متعدد می‌دانند، گونه‌ای که به موضوعاتی همچون عبور برنامه جامع اقدام مشترک از خطوط قرمز رسوب، تمام رهبری، عدم تعادل میان داده‌ها و ستانده‌ها، نقض منافع ملی و امنیت ملی کشور از طریق زمینه‌سازی در جهت نفوذ غربی‌ها در کشور و در نهایت کاهش اقتدار و قدرت منطقه‌ای و جهانی ایران اشاره می‌کنند. با عنایت به برخی از دیدگاه‌های مذکور که از میان جناح‌های مختلف متنوع سیاسی کشور انتخاب شده است، می‌توان درک کرد که چه تنوع و تعدد فکری و عقیدتی در خصوص موافقت نامه هسته‌ای وجود دارد. از این رو مسئله و دغدغه اساسی و اصلی در عطا حاضر این است که دیدگاه‌ها و نظرات گروه‌ها و جناح‌های سیاسی اصلی کشور را راجع به موافقت نامه هسته‌ای بدانیم و مورد تحلیل، واکاوی و ارزیابی قرار دهیم.

۹	مقدمه
۱۵	فصل اول
۱۵	گونه شناسی جناح ها و جریان های سیاسی در ایران
۱۶	برنامه جامع اقدام مشترک
۱۷	گونه شناسی جناح ها و جریان های سیاسی در ایران
۲۰	گونه شناسی چپ اداسی
۲۵	اصلاح طلبی
۲۹	گونه شناسی راست اسلامی
۳۰	تفکر سیاسی جناح راست
۳۰	اصول گرایی
۳۳	اعتدال گرایی
۳۴	احزاب و گروه های وابسته به جناح راست
۳۵	صورت بندی دیگر جناح ها و گروه های سیاسی در ایران
۴۴	فصل دوم

۴۴	برنامه هسته‌ای ایران
۴۶	گذری بر پیشینه برنامه هسته‌ای ایران
۵۵	ویژگی خاص پرونده هسته‌ای ایران
۶۰	بررسی و تحلیل چرایی چالش غرب علیه فناوری هسته‌ای ایران
۶۳	بروز مناقشه فعال‌ها، اتمی ایران تا برنامه جامع اقدام مشترک
۶۶	فصل سوم
۶۶	مقایسه‌ی دیدگاه‌های جناح‌های سیاسی داخلی درباره برنامه جامع اقدام مشترک
۶۷	اصول‌گرایان
۷۴	اصلاح‌طلبان
۷۹	بررسی مقایسه‌ای دوران اصلاح‌طلبان و اصولگرایان
۸۳	جناح اعتدال‌گرا (اعتدال‌گرایی)
۸۴	مفهوم‌شناسی اعتدال‌گرایی
۸۶	فصل چهارم
۸۶	تعامل‌گرایی گروه‌های سیاسی
۸۶	تعادل و توازن بین آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی

۸۹..... تعادل و توازن بین اهداف و ابزارهای سیاست خارجی

۸۹..... تعادل و توازن بین اعمال قدرت و دیپلماسی

۹۰..... توازن و تعادل در توسعه روابط خارجی

۹۰..... واقع بینی

۹۲..... تعامل، درازای مؤثر و سازنده

۹۳..... امنیت ملی، جهت

۹۴..... نظم و نظام بین الملل

۱۱۸..... منابع و مآخذ

۱۱۸..... منابع فارسی

۱۲۴..... منابع غیر فارسی